

بررسی چالش‌های تدریس از راه دور در نظام تحصیلات عالی افغانستان در طول شیوع

کووید ۱۹: با مطالعه موردی پوهنتون پروان

پوهنمل ضیاالدین رحیمی^۱، پوهنمل میراحمد فیض‌مند^۲، پوهنمل ملاجان رحمانی^۳

^۱دپارتمنت منجمنت و اداره تشبثات، پوهنخی اقتصاد، پوهنتون پروان، پروان، افغانستان

^۲دپارتمنت جامعه‌شناسی، پوهنخی علوم اجتماعی، پوهنتون پروان، پروان، افغانستان

^۳دپارتمنت جغرافیه، پوهنخی علوم اجتماعی، پوهنتون پروان، پروان، افغانستان

ایمیل: ziauddin.rahimi2018@gmail.com

چکیده

هدف از این تحقیق بررسی چالش‌های اساتید پوهنتون پروان نسبت به آموزش از راه دور در طول شیوع کووید-۱۹ بوده. تحقیق حاضر به شکل توصیفی بوده که در آن محققین یک نظرسنجی از ۶۶ تن اساتید را برای کشف چالش‌های تدریس از راه دور توسط پرسش‌نامه به روش نمونه‌گیری انجام داده است. معلومات با استفاده از برنامه SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. یافته‌های تحقیق در رابطه با چالش‌های عمده‌ای که اساتید پوهنتون پروان در جریان تدریس از راه دور در زمان کووید-۱۹ تجربه نموده که شامل چهار بخش می‌باشد. جزئیات هر یکی از چالش‌های فوق در جداول (۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷) نشان داده شده است. در آخر پیشنهادات مختلفی به وزارت تحصیلات عالی افغانستان و سایر ذی‌نفعان ارائه شده است.

اصطلاحات کلیدی: تدریس از راه دور؛ چالش‌ها؛ کووید-۱۹؛ تکنالوژی؛ پوهنتون پروان

Investigating the Challenges of Distance Teaching in the Higher Education System of Afghanistan During the COVID-19 Pandemic: A Case Study of Parwan University

Sr. Teaching Asstt. Ziauddin Rahimi¹, Sr. Teaching Asstt. Mir Ahmed Faizmand², Sr. Teaching Asstt. Mullajan Rahmani³

¹Department of Business Administration, Faculty of Economics, Parwan University, parwan, Afghanistan,

²Department of Sociology, Faculty of Social Science, Parwan University, Parwan, Afghanistan,

³Department of Geography, Faculty of Social Science, Parwan University, Parwan, Afghanistan

Email: ziauddin.rahimi2018@gmail.com

Abstract

This study explores the challenges faced by Parwan University lecturers during the COVID-19 outbreak's transition to distance education. Employing a descriptive research approach, the investigation entailed surveying 66 lecturers to discern the obstacles associated with distance teaching. A structured questionnaire facilitated data collection through purposeful sampling, with subsequent data analysis performed using SPSS software. The research outcomes unveil a comprehensive account of the primary challenges encountered by Parwan University lecturers during the COVID-19-induced shift to distance education. These challenges are presented in seven tables, detailing the severity of each obstacle. In conclusion, the study offers a series of recommendations to the Ministry of Higher Education in Afghanistan and other relevant stakeholders, aiming to address and mitigate these challenges and improve the quality of distance education during unprecedented circumstances.

Keywords: Distance Teaching; Challenges; Covid-19; Technology; Parwan University

مقدمه (بیان مسئله / سوالات تحقیق)

آموزش از راه دور به عنوان یک مفهوم در دهه ۱۷۰۰م بر می گردد، به موازات تحولات تکنالوژی به توسعه خود ادامه داد و با تکنالوژی اطلاعات معنا و اهمیت فعلی خود را پیدا کرد (Özbay, 2015). آموزش آنلاین که با نام های آموزش از راه دور، آموزش الکترونیکی و یادگیری آنلاین نیز شناخته می شود، یک شکل آموزش مبتنی بر تکنالوژی است. از ویژگی های اصلی آن می توان به جداسازی فیزیکی اساتید و محصلین در پروسه تدریس و استفاده از تکنالوژی مختلف برای ارتقای ارتباط بین اساتید و دانش آموزان اشاره کرد (Marjerison et al., 2020). پیشرفت های تکنولوژیکی در دو دهه اخیر آموزش از راه دور را امکان پذیر کرده است و در سیستم تحصیلی بسیاری از کشورهای دنیا رشد چشم گیری داشته و بخشی از سیستم تحصیلی آن ها است. این شیوه آموزش فرصت خوبی برای اساتید و محصلین ایجاد کرده است؛ اما تطبیق مؤثر آن بدون در نظر گرفتن دیدگاه اساتید/ محصلین نسبت به آن، امکان پذیر نیست. امروز محصلین زیادی در کشورهای مختلف به شکل آنلاین تحصیل می کند و سند فراغت خود را به دست می گیرند. این شیوه آموزش فرصت خوبی برای اساتید و محصلین ایجاد کرده است؛ اما در سیستم تحصیلات عالی افغانستان تا به حال محصلینی که با استفاده از صنوف مجازی/ آنلاین درس خوانده و سند فراغت به دست گرفته باشد عملاً وجود ندارد. در حال حاضر تدریس از راه دور یک روش مؤثر در سیستم تحصیلی کشورها به حساب می آید. برای این که ما در سیستم تحصیلی کشور خود روش تدریس از راه دور را تطبیق نماییم و از مزایای آن محصلین ما مستفید شده بتواند، باید ابعاد مختلف تدریس از راه دور را به تحقیق گرفت، تا زمینه تطبیق مؤثر این روش فراهم شود. بنابراین هدف این تحقیق بررسی چالش های تدریس از راه دور در نظام تحصیلات عالی افغانستان در طول شیوع کووید-۱۹: با مطالعه موردی پوهنتون پروان می باشد. برای رسیدن به هدف فوق مستلزم پاسخ گویی به سؤالات تحقیقی زیر می باشد:

۱. اساتید پوهنتون پروان در تدریس از راه دور در طول شیوع کووید-۱۹ به کدام چالش ها مواجه شدند؟

۲. آیا تدریس از راه دور در تطبیق کورس پالیسی براساس سیستم OBE موفق می باشد؟

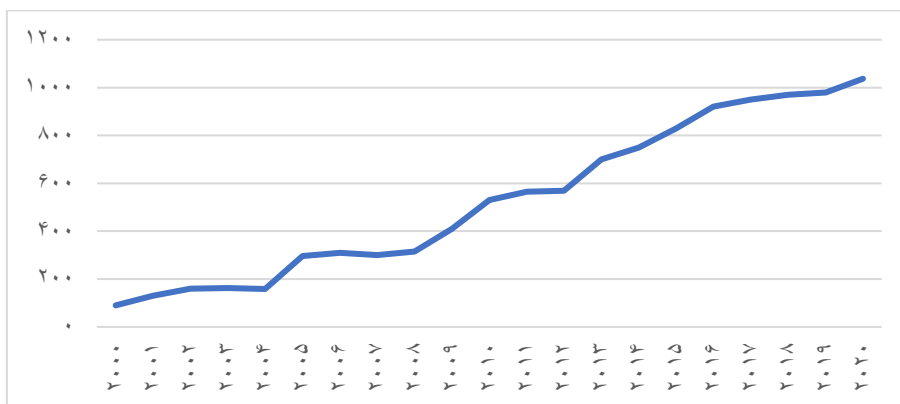
اهمیت این تحقیق

با توجه به افزایش تقاضای روزافزون به آموزش از راه دور در کشورهای مختلف در عصر حاضر، شامل ساختن آموزش از راه دور در پهلوی آموزش حضوری در نظام تحصیلی کشور یک امر ضروری و حیاتی می باشد، نظام تحصیلی کشور در دوران شیوع کرونا با مشکلات بزرگ مواجه گردید و بسیاری از نهادهای

تحصیلی دولتی و غیر دولتی در ولایت مختلف در تطبیق آموزش آنلاین سخت دچار مشکل بودند و بسیاری از محصلین در این دوران به سیستم آموزش از راه دور دسترسی نداشته است. بنابر سیاست‌گذاران تحصیلات عالی کشور باید این مشکلات را بدانند. این تحقیق فرصتی برای شناسایی چالش‌های که اساتید پوهنتون پروان در جریان تدریس از راه دور در زمان کووید-۱۹ تجربه نمودند را فراهم می‌سازد که با شناسایی این چالش‌ها تلاش در جهت برطرف کردن آن‌ها را ممکن می‌سازد. در نتیجه فرصت آموزش را برای کسانی که نمی‌توانند به شکل حضوری تحصیلات عالی خود را به پیش ببرند مهیا می‌سازد.

پیشینه‌ی تحقیق

تدریس آنلاین یک روش جدید آموزش است که روز به روز در حوزه آموزش رایج‌تر می‌شود. شکل (۱) تغییر تعداد مقالات که در دیتابیس اسکوپوس (Scopus) در مورد آموزش از راه دور به تفکیک سال‌ها بیان‌گر افزایش اهمیت تدریس آنلاین و رشد آن در طول زمان می‌باشد و به زودی به یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر در سیستم تحصیلی تبدیل خواهد شد. شیوع کووید-۱۹ همه‌گیر تدریس آنلاین را بیش‌تر مهم کرده است (Durak et al., 2020). در این زمینه تحقیقات مختلفی از طرف محققان به انجام رسیده است.

شکل ۱: نشر تعداد مقالات در دیتابیس اسکوپوس (Scopus) در مورد آموزش از راه دور (Durak et al., 2020)

Altıntaş Yüksel (2021)، تحقیقی را با عنوان بررسی تجربیات اساتید در درس آنلاین در طول اپیدمی کووید-۱۹ انجام داده است و نتایج به دست آمده از تحقیق نشان می‌دهد که اساتید اظهار داشتند که آن‌ها بیش‌تر مشکلات مربوط به تکنالوژی مانند اینترنت و کمبود کامپیوتر را تجربه کردند. یکی از نتایج این است که تدریس از راه دور نسبت به تدریس حضوری بیش‌تر خسته‌کننده است.

Şahin (2021)، در تحقیق خود با عنوان مشکلات اساتید در پروسه آموزش از راه دور مشخص نمود که برخی از اساتید کامپیوتر شخصی ندارند و به شکل مشترک با همسر یا فرزندان خود در خانه از آن استفاده

می‌کنند، مشخص شده است که اکثر اساتید اتاق مطالعه مستقل در خانه ندارند، زمانی که همسر یا فرزندان آن‌ها برای هدف درس خواندن استفاده می‌کنند، سروصدا به وجود می‌آید و برخی از اساتید میز تدریس ندارند. علاوه بر این؛ نتیجه‌گیری شد که اکثر دانش‌آموزان در پروسه تدریس آنلاین در درس حضور نداشتند، در پی‌گیری کارخانگی شاگردان مشکل داشتند؛ محتوای دروس برای آموزش از راه دور مناسب نبود؛ مکان و مواد مناسب وجود نداشت؛ بناً برای دروس عملی تدریس آنلاین مناسب نبوده است.

Hashemi (2021)، در تحقیق خود تحت عنوان تجارب تدریس آنلاین در مؤسسات تحصیلات عالی افغانستان در طول شیوع کووید-۱۹: چالش‌ها و فرصت‌ها از یافته‌های این مطالعه برخی مزایا و چالش‌های عمده آموزش آنلاین را برجسته کرده است. مشخص شد که تفاوت معناداری در فرصت‌های آموزش آنلاین بین جنسیت‌ها وجود ندارد؛ اما تفاوت معناداری در چالش‌های آموزش آنلاین از نظر جنسیت به دست آمد. علاوه بر این؛ درجه تحصیلی و تجربه تدریس از نظر احصائیوی تفاوت معنی‌داری و قابل ملاحظه در فرصت‌های به دست آمده توسط پاسخ‌دهندگان دیده می‌شود. درجه تحصیلی و تجربه تدریس هیچ تأثیری بر چالش‌های تدریس آنلاین نداشته.

Sertkaya Dinler و Dündar (2019)، مقاله تحت عنوان مشکلاتی که اساتید ابتدایی در طول همه‌گیری تجربه کرده بودند، اساتید بیان کردند که پروسه تدریس آنلاین بر توجه و انگیزه دانش‌آموزان تأثیر منفی می‌گذارد و در نتیجه علاقه و مشارکت در درس را کاهش می‌دهد. در یک مقاله دیگری به عنوان اساتید اظهار داشتند که با تعطیلی مدارس و گذار به آموزش از راه دور، زیرساخت‌های ناکافی به عنوان مشکلی اساسی نام برد است (Aral & Kadan, 2021).

(Sarwari et al., 2022)، در تحقیق خود با عنوان آموزش از راه دور در دوران کووید-۱۹ در افغانستان: چالش‌ها و فرصت‌های آن نشان داده که بعضی از محصلین آن‌ها گوشی هوشمند و لپتاپ برای شرکت در درس را ندارند. یافته‌های تحقیق آن‌ها نشان داده که اساتید نمی‌توانند توضیحات کافی را از طریق پلتفرم‌های آنلاین ارائه دهند، دانش‌آموزان برای درک یک مفهوم نیاز به جزئیات دارند، اینترنت کم سرعت و قیمت بسته‌های اینترنت بالا از جمله چالش‌های در تدریس آنلاین است.

روش تحقیق

تحقیق حاضر یک تحقیق توصیفی بود که در آن محقق یک نظرسنجی را برای کشف چالش‌های آموزش از راه دور توسط پرسش‌نامه در چهار بُعد (کمپیوتر و اینترنت، محیط فیزیکی، محصلین و تطبیق پالیسی کورس) از ۶۶ استاد پوهنتون پروان در سال ۱۴۰۱ به روش نمونه‌گیری در دست‌رس (Convenience Sampling Method) انجام داده است. شرکت‌کنندگان در این تحقیق با رضایت آگاهانه وارد پاسخ به

سؤالات شدند. معلومات و اطلاعات به‌دست آمده با استفاده از برنامه SPSS-26 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

یافته‌های تحقیق

در این بخش، مشکلات تجربه‌شده توسط اساتید پوهنتون پروان در پروسه تدریس آنلاین در دوره همه‌گیری کووید-۱۹ با توجه به اهداف تحقیق مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته. پاسخ سؤالاتی که از اساتید در رابطه با مشکلات تجربه‌شده در پروسه آموزش از راه دور پرسیده شده، براساس بخش‌های که مشکلات در آن تمرکز کرده شده، در چهار بخش (کمپیوتر و انترنت، محیط فیزیکی، محصلین و تطبیق پالیسی کورس) تقسیم‌بندی گردیده است.

۱. **مشکلات کمپیوتر و انترنت:** مشکلاتی که با کمپیوتر و انترنت در طول پروسه آموزش از راه دور توسط اساتید پوهنتون پروان تجربه شده است، پاسخ دادند. پاسخ ۶۶ استاد در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: مشکلات در بعد انترنت و کمپیوتر

مشکلات در بعد انترنت و کمپیوتر	گزینه	تعداد	فیصدی	فیصدی مجموعی
استفاده مشترک از کمپیوتر با همسر یا فرزندان	بلی	۲۱	۳۱.۸۰%	
	نخیر	۴۵	۶۸.۲۰%	۱۰۰%
سرعت پایین انترنت	بلی	۴۴	۶۶.۷۰%	۱۰۰%
	نخیر	۲۲	۳۳.۳۰%	
بسته‌های انترنتی ناکافی	بلی	۲۷	۴۰.۹۰%	۱۰۰%
	نخیر	۳۹	۵۹.۱۰%	
مشکل اتصال فنی یا عوارض فنی	بلی	۲۴	۳۶.۴۰%	۱۰۰%
	نخیر	۴۲	۶۳.۶۰%	
نبود کمپیوتر	بلی	۲۷	۴۰.۹۰%	۱۰۰%
	نخیر	۳۹	۵۹.۱۰%	
کم بود تجهیزات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری	بلی	۳۱	۴۷.۰۰%	۱۰۰%
	نخیر	۳۵	۵۳.۰۰%	
نبود انترنت	بلی	۳۳	۵۰.۰۰%	۱۰۰%
	نخیر	۳۳	۵۰.۰۰%	
قطع مکرر انترنت	بلی	۲۴	۳۶.۴۰%	۱۰۰%
	نخیر	۴۲	۶۳.۶۰%	
نبود برق	بلی	۴۳	۶۵.۲۰%	۱۰۰%
	نخیر	۲۳	۳۴.۸۰%	

بررسی معلومات جدول‌های ۱ و ۲ نشان می‌دهد که اساتید در قسمت کامپیوتر و اینترنت مشکلات جدی داشتند. در این زمینه مشخص شده است که ۴۰.۹٪ اساتید بدون کامپیوتر؛ ۳۱.۸٪ اساتید به صورت مشترک با همسر یا فرزندان خود از کامپیوتر در منزل استفاده می‌کردند؛ ۴۰.۳۶٪ اساتید مشکل فنی و تخریکی؛ ۶۵.۲٪ اساتید از مشکل نبود برق را داشته، ۳۶.۴٪ استادان قطع مکرر اینترنت؛ ۵۰.۰٪ استادان نبود اینترنت؛ ۴۷.۰٪ کمبود تجهیزات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری؛ ۴۰.۹٪ استادان بسته‌های اینترنتی ناکافی و ۶۶.۷٪ استادان نیز مشکلی با سرعت پایین اینترنت داشته است. جدول ۲ نشان می‌دهد که بیش‌ترین مشکلات را در بُعد کامپیوتر و اینترنت اساتیدی که رتبه علمی آن‌ها پوهنیا بوده تجربه شده است.

جدول ۲: مشکلات اینترنت و کامپیوتر

رتبه علمی					اینترنت و کامپیوتر	
مجموعه	پوهنوال	پوهندی	پوهنمل	پوهنیا		
۲۱	۹	۸	۷	۶	تعداد	استفاده مشترک از کامپیوتر با همسر یا فرزندان
۸.۳۱٪	۵.۱٪	۶.۱۰٪	۶.۱۰٪	۱.۹٪	%	
۴۴	۱	۱۲	۱۴	۱۷	تعداد	سرعت پایین اینترنت
۷.۶۶٪	۵.۱٪	۲.۱۸٪	۲.۲۱٪	۸.۲۵٪	%	
۲۷	۲	۸	۷	۱۰	تعداد	بسته‌های اینترنتی ناکافی
۹.۴۰٪	۱.۳٪	۱.۱۲٪	۶.۱۰٪	۲.۱۵٪	%	
۲۴	۱	۱۰	۷	۶	تعداد	مشکل اتصال فنی یا عوارض فنی
۴.۳۶٪	۵.۱٪	۲.۱۵٪	۱.۱۰٪	۱.۹٪	%	
۲۷	۱	۸	۱۳	۵	تعداد	نبود کامپیوتر
۹.۴۰٪	۵.۱٪	۱.۱۲٪	۷.۱۹٪	۶.۷٪	%	
۳۱	۰	۱۲	۱۲	۷	تعداد	کمبود تجهیزات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری
۱.۴۷٪	۰.۰٪	۲.۱۸٪	۲.۱۸٪	۶.۱۰٪	%	
۳۳	۲	۱۰	۱۵	۶	تعداد	نبود اینترنت
۰.۵۰٪	۰.۳٪	۲.۱۵٪	۷.۲۲٪	۱.۹٪	%	
۲۴	۲	۱۰	۶	۶	تعداد	قطع مکرر اینترنت
۴.۳۶٪	۰.۳٪	۲.۱۵٪	۱.۹٪	۱.۹٪	%	
۴۳	۲	۱۱	۱۴	۱۶	تعداد	نبود برق
۲.۶۵٪	۰.۳٪	۷.۱۶٪	۱.۲۱٪	۲.۲۴٪	%	
۶۶	۲	۱۶	۲۲	۲۶	تعداد	مجموعه
۰.۱۰۰٪	۰.۳۰٪	۰.۲۴٪	۳.۳۳٪	۴.۳۹٪	%	

نوت: فیصدی به اساس سؤالات چندین گزینه‌ای محاسبه شده است.

اما با توجه به یافته‌های تحقیق، این‌که ۲۷ تن از اساتید بدون کامپیوتر و ۲۱ تن اساتید به‌طور مشترک در بین اعضای خانواده از کامپیوتر استفاده می‌کنند، کاملاً قابل تأمل است. این‌که تعداد استادان که با کامپیوتر

مشکل دارند، بیش‌تر از اساتیدی است که مشکل ندارند، اهمیت مسئله را نشان می‌دهد. می‌توان گفت برای تدریس آنلاین وضعیت بسیار ناراحت‌کننده است که اکثر اساتید در عصر تکنالوژی دچار این مشکل می‌باشد. وقتی مشکلات نبود اینترنت، سرعت پایین اینترنت و نبود برق به این مشکلات اضافه شود، اهمیت مشکل بهتر درک می‌شود. هنگامی که یافته‌های جدول ۱ و ۲ مورد بررسی قرار می‌گیرد، مشاهده می‌شود که اساتید در بعد کمپیوتر و اینترنت مشکلات قابل توجهی دارند که این یک چالش بزرگی برای تطبیق آموزش آنلاین در سیستم تحصیلات عالی افغانستان به نظر می‌رسید.

۲. **مشکلات مربوط به محیط فیزیکی:** در دوره همه‌گیری، ۶۶ تن از استادان به سؤالی درباره مشکلات مربوط به محیط فیزیکی در پروسه آموزش از راه دور پاسخ دادند. پاسخ اساتید در جدول ۳ و ۴ ارائه شده است. با توجه به یافته‌های جدول ۳ و ۴: ۶۶.۶٪ عدم وجود زیرساخت‌های تکنالوژی اطلاعات و ارتباطات در منزل، ۵۹.۱٪ اساتید اظهار کردند که اتاق مطالعه مستقل در خانه وجود ندارد، ۶۲.۱٪ اساتید عنوان کردند که اگر همسر یا فرزندان شان هم‌زمان درس داشته باشند، سروصدا را تجربه می‌کنند و ۲۲.۷٪ اساتید عنوان کردند که تدریس در خانواده، بر روابط خانوادگی تأثیر منفی می‌گذارد. ضمناً با توجه به پاسخ‌های اساتید مشخص شد که ۵۴.۵٪ اساتید فاقد میز، ۵۹.۱٪ اساتید در آشپزخانه یا اتاق خواب مطالعه می‌کردند و ۳۶.۴٪ اساتید مشکل گرمایشی داشته است، ۴۱ تن اساتید اظهار داشت که محیط صنف درسی به دلیل ایجاد مزاحمت از درب منزل (زنگ و عبور و مرور) مانند زنگ مهمانان تحت تأثیر قرار گرفته است. علاوه بر این‌ها، ۳ تن استادان اظهار داشت که با محیط فیزیکی مشکل نداشته است.

جدول ۳: مشکلات اساتید در بعد محیط فیزیکی

مشکلات اساتید در بعد محیط فیزیکی	
مشکلات اساتید در بعد محیط فیزیکی (فریکوئسی)	تعداد
عدم وجود زیرساخت‌های تکنالوژی اطلاعات و ارتباطات در منزل	۴۰
نبود میز مطالعه یا تدریس در خانه	۳۶
ایجاد سر و صدا اعضاء خانواده در هنگام تدریس آنلاین	۴۱
ایجاد مزاحمت از درب منزل (زنگ و عبور و مرور)	۲۷
نبود اتاق مطالعه مستقل در خانه	۳۹
مشکل گرمایش در اتاق‌های مختلف	۲۴
نیاز به مطالعه در آشپزخانه یا اتاق خواب	۱۵
تأثیرات منفی بر روابط خانوادگی	۱۵
هیچ‌کدام از موارد فوق	۳

نوت: فیصدی به اساس سوالات چندین گزینه‌ی محاسبه شده است.

وقتی مشکلات مربوط به محیط فیزیکی بررسی می شود، مشاهده می شود که عدم وجود اتاق مطالعه مجزا برای هر فرد در منزل، بروز سروصدا در صورت تدریس هم زمان بیش از یک نفر و بدتر شدن وضعیت روابط خانوادگی از جمله مشکلات مهم است. با توجه به این یافته ها اساتید می توان تصور کرد که در یک خانه استاندارد زندگی نمی کنند. از پاسخ های اساتید این نتیجه قابل انتظار است برای تدریس آنلاین مشکلات فوق تأثیرات منفی بجا می گذارد. علاوه بر این؛ مشکل نداشتن برخی از اساتید با محیط فیزیکی ممکن است به دلیل تعداد کم افراد ساکن در خانه باشد.

جدول ۴: مشکلات محیط فیزیکی

مشکلات محیط فیزیکی						رتبه علمی	
						پوهنیار	پوهنمل
						پوهندوی	پوهنوال
						مجموعه	
عدم وجود زیرساخت های تکنالوژی	تعداد	۱۵	۱۴	۱۰	۱	۴۰	
اطلاعات و ارتباطات در منزل	%	۷۰.۲۲	۲۰.۲۱	۲۰.۱۵	۵.۱	۶۰.۱	
نبود میز مطالعه یا تدریس در خانه	تعداد	۱۲	۱۰	۱۳	۱	۳۶	
	%	۲۰.۱۸	۲۰.۱۵	۷۰.۱۹	۵.۱	۵۴.۵	
ایجاد سر و صدا اعضاء خانواده در هنگام تدریس آنلاین	تعداد	۱۵	۱۲	۱۲	۲	۴۱	
	%	۷۰.۲۲	۲۰.۱۸	۲۰.۱۸	۰.۳	۶۲.۱	
ایجاد مزاحمت از درب منزل (زنک و عبور و مرور)	تعداد	۶	۱۰	۱۱	۰	۲۷	
	%	۱۰.۹	۲۰.۱۵	۷۰.۱۶	۰.۰	۹۰.۴	
نبود اتاق مطالعه مستقل در خانه	تعداد	۱۴	۱۲	۱۱	۲	۳۹	
	%	۲۰.۲۱	۲۰.۱۸	۷۰.۱۶	۰.۳	۵۹.۱	
مشکل گرمایش در اتاق های مختلف	تعداد	۸	۱۰	۴	۲	۲۴	
	%	۱۰.۱۲	۲۰.۱۵	۱۰.۶	۰.۳	۳۶.۴	
نیاز به مطالعه در آشپزخانه یا اتاق خواب	تعداد	۴	۴	۶	۱	۱۵	
	%	۱۰.۶	۱۰.۶	۱۰.۹	۵.۱	۲۲.۷	
تأثیرات منفی بر روابط خانوادگی	تعداد	۴	۵	۴	۲	۱۵	
	%	۱۰.۶	۶.۷	۱۰.۶	۰.۳	۲۲.۷	
هیچ کدام از موارد فوق	تعداد	۱	۲	۰	۰	۳	
	%	۵.۱	۰.۳	۰.۰	۰.۰	۴.۵	
مجموعه	تعداد	۲۶	۲۲	۱۶	۲	۶۶	
	%	۴۰.۳۹	۳۰.۳۳	۲۰.۲۴	۰.۳	۱۰۰.۰	

نوت: فیصدی به اساس سؤالات چندین گزینه ای محاسبه شده است.

۳. مشکلات دانش‌آموزان

مشکلاتی که اساتید با محصلین در طول پروسه آموزش از راه دور توسط اساتید پوهنتون پروان تجربه کرده است، پاسخ دادند که در نتیجه پاسخ ۶۶ تن از اساتید در جدول ۵ ارائه شده است. با نگاهی به جدول ۵ و ۶ مشاهده می‌شود که اکثر اساتید با عدم حضور دانش‌آموزان در درس و عدم امکان گرفتن امتحان به شکل شفاف مشکل دارند. در این زمینه ۳۷ تن از استادان اظهار کردند که اکثریت محصلین در درس حاضر نشده‌اند و ۴۷٪ اساتید نیز اظهار کرده‌اند که پی‌گیری کارخانگی از طریق کامپیوتر یعنی تدریس به شیوه آنلاین مشکل است، ۴۲.۴٪ اساتید اجباری نبودن موضوع حضور در درس، ۵۰٪ اساتید ندانستن نحوه استفاده درست از ایمیل و HELMS توسط محصلین، ۴۲.۴٪ اساتید عدم اعتماد به نفس در استفاده از تکنالوژی توسط محصلین، ۴۲.۴٪ اساتید عدم شناسایی محصلین که در جریان درس شرکت کردند، اما گوش ندادند، ۵۴.۵٪ اساتید محصلین که در جریان تدریس (یعنی بعد از شروع تدریس) به درس شرکت می‌کردند؛ اما پروسه تدریس را مختل می‌نمودند و ۴۵.۵٪ اساتید ناتوانی در کنترل محصلین که در ابتدای درس شرکت کردند و بعداً آن را ترک نمودند، یکی از مشکلات است که با محصل در جریان درس آنلاین وجود داشته است.

جدول ۵: مشکلات اساتید در بعد محصلین

مشکلات اساتید در بُعد محصلین (فربکونسی)		تعداد	فیصد
ی	د		
ناتوانی در کنترل کسانی که در ابتدای درس شرکت کردند و بعداً آن را ترک نمودند.	۳۰	۴۵.۵٪	
سردرگمی در معرفی سیستم‌های عامل جدید به محصلین	۴۰	۶۰.۶٪	
محصلین که در جریان تدریس (یعنی بعد از شروع تدریس) به درس شرکت می‌کنند پروسه تدریس را مختل می‌کنند.	۳۰	۴۵.۵٪	
عدم حضور دانش‌آموزان در صنف	۳۷	۵۶.۱٪	
عدم امکان گرفتن امتحان به شکل شفاف	۳۷	۵۶.۱٪	
مشکلات کامپیوتر و اینترنت	۳۶	۵۴.۵٪	
سردرگمی محصلین هنگام معرفی به مطالب جدید	۲۰	۳۰.۳٪	
عدم ارائه اطلاعات در مورد سیستم HELMS از طرف IT پوهنتون	۲۲	۳۳.۳٪	
عدم شناسایی محصلین که در جریان درس شرکت کردند اما گوش ندادند	۲۳	۳۴.۸٪	
مشکل در پی‌گیری وظایف خانگی	۳۱	۴۷.۰٪	
عدم حاضری صنفی	۲۸	۴۲.۴٪	
فقدان محیط مطالعه مستقل	۲۸	۴۲.۴٪	
ندانستن نحوه استفاده درست از ایمیل و HELMS	۳۳	۵۰.۰٪	
عدم اعتماد به نفس در استفاده از تکنالوژی	۲۸	۴۲.۴٪	
هیچ کدام از موارد فوق	۵	۷.۶٪	

نوت: فیصدی و فربکونسی به اساس سوالات چندین گزینه‌ی محاسبه شده است.

وقتی مشکلات مربوط به دانش‌آموزان بررسی می‌شود، عدم حضور محصلین در درس و عدم امکان گرفتن امتحان به شکل شفاف به عنوان یک مشکل مهم دیده می‌شود. اشتراک در درس متغیر مهمی است که بر موفقیت در پروسه یادگیری و تدریس تأثیر می‌گذارد. اجتناب‌ناپذیر است محصلی که در درس حاضر نمی‌شود با مشکلات

زیادی در ارتباط با پروسه یادگیری مواجه می شود. برای افزایش حضور محصلین در پروسه آموزش آنلاین حضور محصل با فیصدی معینی ضروری است. ضمناً مشکلاتی عدم اعتماد به نفس در استفاده از تکنالوژی، فقدان محیط مطالعه مستقل، مشکلات کمپیوتر و اینترنت و عدم ارائه معلومات در مورد سیستم HELMS از طرف IT پوهنتون را می توان از جمله عوامل کاهش شرکت در درس برشمرد. می توان گفت اگر عواملی که مانع از شرکت محصلین در درس شوند، حذف گردد، مشارکت محصلین در درس افزایش می یابد.

جدول ۶: مشکلات محصلین

مشکلات با محصلین	رتبه علمی					مجموع
	پوهنیار	پوهنمل	پوهندوی	پوهنوال	تعداد	
ناتوانی در کنترل کسانی که در ابتدای درس شرکت کردند و بعداً آن را ترک کردند.	۱۱	۱۱	۸	۰	۳۰	%۷.۱۶
سردرگمی در معرفی سیستم های عامل جدید به محصلین	۱۴	۱۵	۱۰	۱	۴۰	%۲.۲۱
محصلین که در جریان تدریس (یعنی بعد از شروع تدریس) به درس شرکت می کنند، پروسه تدریس را مختل می نمایند.	۸	۸	۱۳	۱	۳۰	%۱.۱۲
عدم حضور دانش آموزان در صفوف	۱۸	۹	۹	۱	۳۷	%۱.۱۲
عدم امکان گرفتن امتحان به شکل شفاف	۱۶	۸	۱۲	۱	۳۷	%۳.۲۷
مشکلات کمپیوتر و اینترنت	۱۱	۱۵	۹	۱	۳۶	%۲.۲۴
سردرگمی محصلین هنگام معرفی به مطالب جدی	۷	۸	۵	۰	۲۰	%۷.۱۶
عدم ارائه معلومات در مورد سیستم HELMS از طرف IT پوهنتون	۵	۷	۹	۱	۲۲	%۷.۲۲
عدم شناسایی محصلین که در جریان درس شرکت کردند؛ اما گوش ندادند	۷	۷	۹	۰	۲۳	%۵.۵۴
مشکل در پی گیری وظایف خانگی	۱۰	۱۰	۱۰	۱	۳۱	%۶.۱۰
عدم حاضری صنفی	۱۰	۸	۹	۱	۲۸	%۲.۱۵
فقدان محیط مطالعه مستقل	۹	۹	۹	۱	۲۸	%۲.۱۵
نداستن مهارت نحوه استفاده درست از ایمیل و HELMS	۱۲	۸	۱۲	۱	۳۳	%۶.۱۳
	%۲.۱۸	%۱.۱۲	%۲.۱۸	%۵.۱	%۰.۵۰	

نوت: فیصدی و فریکوئسی به اساس سؤالات چندین گزینه ای محاسبه شده است.

۴. مشکلات تدریس آنلاین با تطبیق سیستم کریدت: براساس نتایج تحقیق، یکی از چالش‌های عمده تدریس از راه دور عدم توانستن تطبیق کورس پالیسی بوده است. طوری که در جدول ۷ مشاهده می‌شود، در میتود تدریس از راه دور اکثر اساتید پوهنتون پروان بیش‌تر از ۵۰٪ پلان خود را نتوانستند که تطبیق کند.

جدول ۷: کورس پالیسی بر اساس سیستم OBE و آموزش از راه دور

اهداف را که در کورس پالیسی بر اساس سیستم OBE در مضامین در نظر گرفته بودند چند فیصد در تدریس آنلاین به آن رسیدید		
فیصد	تعداد	
۳۰.۳	۲۰	گزینه ۱: ۲۵٪
۵۱.۵	۳۴	گزینه ۲: ۵۰٪
۱۸.۲	۱۲	گزینه ۳: ۷۵٪
۰	۰	گزینه ۴: ۱۰۰٪
۱۰۰	۶۶	مجموعه

مناقشه و نتیجه‌گیری

شیوع بیماری کووید-۱۹ تأثیر خود را در تمام زمینه‌های زندگی بشر به‌جا گذاشته، یکی از حوزه‌های که بسیار آسیب‌دیده است، پروسه‌های آموزشی می‌باشد. در همین راستا، برای کاهش تأثیر بیماری کووید-۱۹، آموزش حضوری در پوهنتون به حالت تعلیق درآمد و روند آموزش به روش از راه دور ادامه یافت. با توجه به روند شیوع این بیماری، آموزش از راه دور مانند سایر کشورها در کشور ما نیز تطبیق گردید. کشورهای که به دلیل نداشتن دانش فنی، زیرساخت یا تجربه آمادگی لازم برای تدریس آنلاین را نداشتند، در روند اجرا با مشکلات زیادی مواجه شده‌اند. در جریان تدریس آنلاین، اساتید و محصلین مشکلات مختلفی را تجربه کردند. هدف این تحقیق تعیین مشکلات تجربه‌شده توسط اساتید پوهنتون پروان در جریان تدریس از راه دور می‌باشد. در نتیجه مشکلات تجربه‌شده توسط اساتید پوهنتون در چهار بخش مختلف مشخص شده است. یافته‌های این تحقیق در رابطه با چالش‌های عمده آموزش از راه دور نشان داد که اکثریت (بیش‌تر از ۵۰٪) اساتید در حین تدریس از راه دور از نبود اینترنت، سرعت پایین اینترنت و هم‌چنان نبود برق به‌عنوان چالش‌های عمده می‌دانند. این یافته تحقیق مشابه با نتایج مطالعات زیر می‌باشد (Ebrahimi et al., 2021; Hajizadeh et al., 2021; Hashemi, 2021; Kavuk & Demirtaş, 2021; Pasandeh, 1401).

علاوه‌براین؛ یافته‌ها نشان داده که کم‌بود کمپیوتر، تجهیزات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری از دیگر چالش‌های اصلی آموزش آنلاین می‌باشد. این نتیجه با یافته‌های مطالعات انجام شده زیر مطابقت دارد (Ebrahimi et al., 2021; Hajizadeh et al., 2021; Mirzaei et al., 2012; Sarwari et al., 2022).

چالش‌های اصلی آموزش از راه دور علاوه‌براین؛ محیط فیزیکی که اساتید در آن تدریس می‌کردند، می‌باشد. با توجه به نتایج تحقیق، مشخص شد که اکثر اساتید در خانه‌های خویش اتاق مطالعه مستقل نداشتند. زمانی که همسر یا فرزندان شان برای اهداف آموزش از کمپیوتر استفاده می‌کنند سروصدا ایجاد می‌شود. علاوه‌براین؛ یافته‌ها نشان داد که عدم وجود زیرساخت‌های تکنالوژی اطلاعات و ارتباطات در منزل از دیگر چالش‌های اصلی آموزش آنلاین می‌باشد، این نتیجه مشابه با یافته‌های مطالعات انجام شده توسط (Y. Arslan & Şumuer, 2020; Sarwari et al., 2022) است.

به اساس پاسخ اساتید و یافته‌های تحقیق اکثر محصلین در جریان تدریس از راه دور در درس حضور نداشتند و در پی‌گیری ارزیابی کارخانگی مشکل داشتند، یکی از جمله مشکلات دیگر آن در صورت اشتراک به درس، استاد تشخیص داده نمی‌تواند که آیا محصل به درس گوش می‌دهند یا خیر؟ و فرصتی برای اصلاح وجود ندارد. این نتیجه مشابه با یافته‌های مطالعات زیر می‌باشد (M. Arslan et al., 2014; Y. Arslan & Şumuer, 2020; Ebrahimi et al., 2021; Hajizadeh et al., 2021; Salimi et al., 2022; Sarwari et al., 2022).

پیشنهادهای و محدودیت

به‌صورت عمومی تحقیقات انجام شده در مورد آموزش آنلاین و آموزش از راه دور در کشورهای مختلف نشان می‌دهد که اساتید و محصلین آموزش آنلاین را مثبت ارزیابی می‌کنند. بناً جهت تطبیق مؤثر آموزش آنلاین (پسا کرونا) براساس یافته‌های این تحقیق، پیشنهادات زیر را می‌توان به پوهنتون پروان، وزارت تحصیلات عالی افغانستان و سایر ذی‌نفعان ارائه کرد:

۱. در پهلوی آموزش حضوری در هر سمستر یک یا دو مضمون به‌شکل آموزش از راه دور تدریس شود؛ یعنی یک سیستم آموزش مختلط، پلان شود؛ تا آهسته آهسته تجربه در قسمت تطبیق آموزش از راه دور به‌دست آید.
۲. برگذاری صنف‌های آموزشی برای بالابردن سطح آگاهی اساتید جهت تقویت برنامه‌های آموزش آنلاین، اساتید آموزش ببینند.
۳. ایجاد زیرساخت‌های فنی و تهیه مواد درسی مناسب برای آموزش از راه دور.
۴. به‌خاطر افزایش علاقه‌مندی محصلین به آموزش از راه دور دروس باید دوباره قابل تماشا باشد، محصلین با تلفن همراه به سیستم درسی آموزش آنلاین دسترسی پیدا کنند.
۵. وزارت تحصیلات عالی با عقد قراردادها با شرکت‌های ارائه‌کننده خدمات انترنتی، انترنت پر سرعت و باکیفیت را به همه اساتید و محصلین فراهم کنند.

۶. ایجاد پلتفرم‌های آنلاینی توسط وزارت تحصیلات عالی تا که اساتید بتوانند تجربیات مرتبط با پروسه تدریس آنلاین را با یکدیگر به اشتراک بگذارند.

۷. رسیدگی ویژه به دانش محصلین که در مناطق محروم به‌ویژه محصلین ساکن در روستا. **محدودیت تحقیق:** این مطالعه در بررسی چالش‌های تدریس آنلاین، براساس تجربیات تنها اساتید پوهنتون پروان محدود بوده است. دیدگاه محصلین در مورد آموزش آنلاین مانند اساتید مهم و ضروری می‌باشد؛ اما به دلیل کم‌بود وقت و عدم دسترسی به محصلین و فرا رسیدن رخصتی زمستانی، محققین این مطالعه را تنها بین اساتید انجام داده است.

منابع

- Altıntaş Yüksel, E. (2021). Analysis Of Classroom Teachers' Online Class - Distance Education Experiences During Covid-19 Pandemic. *Ulakbilge Dergisi*, 9(57), 291–303.
- Aral, N., & Kadan, G. (2021). Pandemi sürecinde okul öncesi öğretmenlerinin yaşadıkları problemlerin incelenmesi. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 99–114.
- Arslan, M., Iftikhar, M., & Zaman, R. (2014). *Effect of Service Quality Dimensions on Customer Satisfaction: A Comparative Analysis of Pakistan Telecom Sector* (Vol. 15, Issue 4).
- Arslan, Y., & Şumuer, E. (2020). Covid-19 Döneminde Sanal Sınıflarda Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sınıf Yönetimi Sorunları. *Milli Eğitim*, 49(1), 201–230.
- Durak, G., Çankaya, S., & İzmirli, S. (2020). Examining the Turkish Universities' Distance Education Systems During the COVID-19 Pandemic. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 14(1), 787–810.
- Ebrahimi, M., Alishah, F., & Zamanipour, F. (2021). Identify and analyze the opportunities and challenges of students' virtual education. *New Educational Approaches*, 16(2), 15–32.
- Hajizadeh, A., Azizi, G., & Kihan, J. (2021). تحلیل فرصت ها و چالش های آموزش مجازی در دوران کرونا: فصلنامه علمی تدریس تحقیقی، ۹ (۱)، ۱۷۴-۲۰۴.
- Hashemi, A. (2021). Online teaching experiences in higher education institutions of Afghanistan during the COVID-19 outbreak: Challenges and opportunities. *Cogent Arts and Humanities*, 8(1), 1–22.
- Kavuk, E., & Demirtaş, H. (2021). Difficulties Experienced by Teachers in the Distance Education during COVID-19 Pandemic. *E-Uluslararası Pedagogi Dergisi*, 1(1), 55–73.
- Marjerison, R. K., Rahman, J., & Li, Z. (2020). Students' attitudes towards distance education: A comparative study between Sino-foreign cooperative universities and typical universities in China. *Journal of Instructional Pedagogies*, 25, 1–22.
- Mirzaei, M., Ahmadi, F., & Azizian, F. (2012). Viewpoints of students of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences towards e-Learning in teaching clinical biochemistry. *The Journal of Medical Education and Development*, 7(2), 67–74.
- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye'de Uzakt Eğitimin Güncel Durumu. *The Journal of International Educational Sciences*, 2(5), 376–376.
- Pasandeh, M. (1401). Examining Of Combined Education (Face-To-Face & Virtual) On Students İn The Time Of Corona. *Environmental Sciences and Geography Knowledge*, 3(1).
- Şahin, M. (2021). *Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretmenlerin Yaşadığı Sorunlar*. 14(52), 1734–1757.
- Salimi, S., & Fardin, M. (2020). The role of Corona Virus in virtual education, with an emphasis on opportunities and challenges. *Research in School and Virtual Learning*, 8(2), 49–60.
- Sarwari, K., Kakar, A. F., Golzar, J., & Miri, M. A. (2022). Distance learning during COVID-19 in Afghanistan: Challenges and opportunities. *E-Learning and Digital Media*, 19(2), 144–162.
- Sertkaya Dinler, S., & Dündar, H. (2019). Problems Experienced By Primary Teachers During Pandemia. *International Journal of Field Education*, 7(2), 112–133.